
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.64

DOI <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.19>

Адонін С.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Калашнікова Ю.М.

студент,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Adonin Sergei, Kalashnikova Yulia

Oles Honchar Dnipro National University

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

ASSESSMENT OF FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

У статті розглянуто сутність, типи та проблеми фінансової стійкості підприємства, представлено результати оцінювання фінансової стійкості на прикладі ПАТ «Дніпрогаз» та запропоновано шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства. Ця оцінка дає можливість підприємству функціонувати та розвиватися у мінливому зовнішньому середовищі та реагувати на його зміни. Оцінювання здійснено на основі абсолютних та відносних показників. У ході аналізу фінансової стійкості ПАТ «Дніпрогаз» використано дані фінансових звітів за 2017–2019 рр. Результати отримано за допомогою методів аналізу та синтезу, порівняння. За результатами оцінки виявлено послаблення фінансового стану підприємства, з'ясовано, що ПАТ «Дніпрогаз» є фінансово нестабільним, залежить від позикових коштів, має високий рівень фінансових ризиків. Визначено основні проблеми фінансової стійкості та запропоновано заходи покращення.

Ключові слова: фінансова стійкість, оцінка, фінансовий стан, платоспроможність, показники фінансової стійкості, фінансова рівновага.

В статье рассмотрены сущность, типы и проблемы финансовой устойчивости предприятия, представлены результаты оценивания финансовой устойчивости на примере ЧАО «Днепрогаз» и предложены пути повышения финансовой устойчивости предприятия. Эта оценка дает возможность предприятию функционировать и развиваться в меняющейся внешней среде и реагировать на ее изменения. Оценивание осуществлено на основе абсолютных и относительных показателей. В ходе анализа финансовой устойчивости ЧАО «Днепрогаз» использованы данные финансовых отчетов за 2017–2019 гг. Результаты получены с помощью методов анализа и синтеза, сравнения. По результатам оценивания обнаружено ослабление финансового состояния предприятия, выяснено, что ЧАО «Днепрогаз» является финансово нестабильным, зависит от заемных средств, имеет высокий уровень финансовых рисков. Определены основные проблемы финансовой устойчивости и предложены меры улучшения.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, оценка, финансовое состояние, платежеспособность, показатели финансовой устойчивости, финансовое равновесие.

The article considers the essence, types and problems of financial stability of the enterprise, the results of the assessment of financial stability on the example of Public Company “Dniprogaz” are presented and ways to increase the financial stability of the enterprise are suggested.

The purpose of the article is to reveal the essence of the financial stability of the enterprise, to assess the state of financial stability of the enterprise on the example of Public Company "Dniprogaz" and to identify ways to increase it. The relevance and importance of research on the system of ensuring and assessing the financial stability of the enterprise is due to the fact that in modern conditions the enterprise is affected by many different factors that threaten the stability of operation and competitiveness. The objectivity of the assessment depends on the conditions of activity, the methods of its provision and assessment methods. This assessment enables the company to operate and develop in a changing environment and respond accordingly to its changes. The financial condition of the enterprise is influenced by a number of factors, such as instability of tax and regulatory legislation, inflationary processes, increased competition, insufficient level of innovation activity and others. Overcoming these negative factors is the basis of enterprise development strategy. The assessment was conducted on the basis of absolute and relative indicators of financial stability, because it is through these indicators it is possible to conclude about the management of financial stability of the enterprise as a whole. During the analysis of financial stability of Public Company "Dniprogaz" the data of financial statements for 2017–2019 were used. The results were obtained using methods of analysis, synthesis and comparison. Based on the results of the assessment, the financial debilitating of the enterprise was observed, the fact that Public Company "Dniprogaz" is financially unstable, dependent on borrowed funds and has a high level of financial risks was found out. Types, the main problems of financial stability were identified and improvements were proposed.

Key words: financial stability, assessment, financial condition, solvency, indicators of financial stability, financial equilibrium.

Постановка проблеми. Актуальність та важливість досліджень системи забезпечення та оцінювання економічної стійкості підприємства зумовлені тим, що в сучасних умовах на підприємство впливає безліч різних факторів, які загрожують стабільності функціонування та конкурентоспроможності. Будь-яке підприємство як соціально-економічна система незалежно від форми власності та сфери діяльності може успішно функціонувати у зовнішньому середовищі, якщо воно має відповідний запас міцності, що дає йому змогу опанувати нові ринкові правила та забезпечувати міцну конкурентну позицію на ринку. Важливим є визначення фінансової стійкості підприємств, основних критеріїв та показників, місця оцінки в системі фінансового менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо сутності, проблем та напрямів зміцнення фінансової стійкості підприємств дуже складні та потребують досконалого вивчення. Дослідженням проблем та методів оцінювання фінансової стійкості підприємства присвячені праці таких учених, як В.О. Подольська, О.О. Оржинська, О.Є. Журавльова, О.І. Пацула, О.М. Мельник. Проте, незважаючи на значний внесок науковців, деякі питання цієї теми все ще залишаються маловивченими.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності фінансової стійкості підприємства, оцінювання стану фінансової стійкості підприємства на прикладі ПАТ «Дніпрогаз» та визначення шляхів її підвищення. Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативному впливу різноманітних факторів, що погіршують його фінансовий стан.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах економічної нестабільності перед підприємствами постає складне завдання, що полягає у мінімізації негативного впливу чинників на діяльність підприємства, забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами та збереженні фінансової стійкості, що є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства.

Зазначимо, що під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти платоспроможність підприємства за умови дотримання фінансової рівноваги між власними та позиковими фінансовими ресурсами. Саме оцінювання фінансової стійкості дає змогу зовнішнім користувачам визначити фінансові можливості підприємства у майбутньому [1].

Фінансово стійким можна вважати підприємство, яке захищене від зовнішніх негативних впливів, незалежне від кредиторів, а ризик банкрутства є дуже низьким.

У такого підприємства доходи перевищують витрати, воно вільне у фінансових маневрах, ефективно використовує кошти.

Фінансова стійкість передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток має забезпечити незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел.

Зазвичай визначають такі чотири типи фінансової стійкості підприємства:

- абсолютна фінансова стійкість, тобто будь-які витрати, наприклад, пов'язані із закупівлями, підприємство покриває власними активами, не беручи кредити; у цьому випадку підприємство не накопичує борги, в системі роботи немає збоїв, все підпорядковано суворій фінансовій дисципліні;

- нормальна фінансова стійкість, тобто підприємство покриває запаси за допомогою оборотних і грамотно залучених засобів; вважається, що цей тип найбільш сприятливий для розвитку підприємства;

- нестійкий фінансовий стан, коли підприємство зазнає труднощів із платоспроможністю; у такому разі фінансова дисципліна неефективна, надходження грошей нерегулярні, підприємство не дотримується свого плану розвитку;

- кризовий фінансовий стан, тобто підприємство може у будь-який момент збанкрутувати, бо не має змоги відповісти за своїми зобов'язаннями.

Щоб визначити, до якого типу належить підприємство, необхідно обчислити певні показники фінансової стійкості.

Важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємства є його інноваційна активність. Це поняття характеризує і визначає динаміку та інтенсивність змін на підприємстві, пов'язаних з ефективною інноваційною діяльністю. Також інноваційна активність показує віддачу ресурсів щодо результатів інноваційної діяльності та можливість її позитивної зміни [2].

Інноваційно-активні підприємства стоять на шляху забезпечення фінансової стійкості, більшість підприємств займається інноваційною діяльністю за власний рахунок, досягнути фінансової стабільності у майбутньому їм допоможуть постійний моніторинг діяльності та фінансове прогнозування.

Серед українських інноваційно-активних та найбільш фінансово стійких підприємств можна виокремити «Южмаш», «Нову Пошту», «Фармак», «Турбоатом», «Розетку», «Сільпо», «Дарницю». Ці підприємства є лідерами у своїх галузях, можуть без залучення зовнішніх джерел реалізовувати власні інноваційні проекти, що пояснює їх високу інноваційну активність.

Однією з важливих складових частин забезпечення фінансової стійкості є управління фінансами підприємства, сутність якого полягає в пошуку та розподілі фінансових ресурсів.

Процес довгострокового (стратегічного) управління фінансовими ресурсами на підприємстві неможливий без правильно розробленої фінансової політики, яка формується на вищому рівні управління і є свого роду нормативною базою щодо управління грошовим капіталом.

Метою фінансової політики є поетапна реалізація вибраної стратегії підприємства, для чого вирішуються такі завдання: вибір найбільш ефективних шляхів реалізації стратегії, забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, досягнення оптимального співвідношення власного й позикового капіталу [3].

Для управління фінансами підприємства застосовується фінансовий механізм, або фінансовий менеджмент.

Ефективний фінансовий менеджмент дає змогу забезпечувати постійне зростання власного капіталу, істотно підвищувати його конкурентну позицію на товарному й фінансовому ринках, забезпечувати стабільний економічний розвиток у стратегічній перспективі [4].

У сучасних умовах дуже важливим стає вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства, яке буде забезпечувати його адаптацію до швидко мінливого бізнес-середовища та сприяти зміцненню фінансової стійкості. Досягти цього можна тільки за допомогою чіткої регламентації дій всіх структурних елементів системи управління на кожному етапі процесу прийняття управлінських рішень.

Сьогодні проблеми фінансової стійкості підприємств тісно пов'язані із загальними економічними проблемами. Значний вплив на рівень фінансової стійкості має фаза економічного циклу, оскільки у кризовий період темпи реалізації продукції значно відстають від темпів виробництва. Проблемою є скорочення збуту, що відбувається внаслідок зменшення інвестицій у товарні запаси. Це приводить до зменшення ліквідності та платоспроможності підприємств, як наслідок, до зниження фінансової стійкості. Також наявна проблема прострочення заборгованості постачальникам, банкам, персоналу, бюджету, позабюджетним фондам та іншим кредиторам. Високе зростання простроченої заборгованості означає швидке й значне скорочення фінансових джерел.

Оцінювання фінансової стійкості здійснюється на основі визначення ступеня фінансової стійкості (абсолютних показників) та на основі відносних показників.

Аналіз фінансової стійкості проведемо на прикладі ПАТ «Дніпрогаз». Розрахуємо показники для визначення ступеня фінансової стійкості підприємства (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Дніпрогаз» на основі абсолютних показників

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019/2017 рр.
Джерела власних засобів	118 996	156 775	518 544	399 548
Необоротні активи	254 762	277 788	269 110	14 348
Наявність власних оборотних засобів	-135 766	-121 013	249 434	385 200
Довгострокові кредити та залучені кошти	82 021	141 780	79 921	-2 100
Наявність власних оборотних засобів і довгострокових джерел формування запасів і витрат	-53 745	20 767	329 355	383 100
Загальний обсяг основних джерел формування запасів і витрат	-53 745	20 767	329 355	383 100
Загальний розмір запасів	9 517	22 026	13 641	4 124
Надлишок або нестача власних оборотних засобів для формування запасів і витрат	-145 283	-143 039	235 793	381 076
Надлишок або нестача власних і довгострокових залучених джерел формування запасів і витрат	-63 262	-1 259	315 714	378 976
Надлишок або нестача загального обсягу основних джерел формування запасів і витрат	-63 262	-1 259	315 714	378 976
Тривимірний показник фінансової ситуації	(0;0;0)	(0;0;0)	(1;1;1)	

Отже, протягом 2017–2018 рр. спостерігаємо кризовий фінансовий стан підприємства, запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування, підприємство перебуває на межі банкрутства. У 2019 р. склалася протилежна ситуація, а саме абсолютна фінансова стійкість, проте це не є оптимальним, оскільки в цьому разі підприємство не бажає або не має можливості використати зовнішні джерела коштів для фінансування основної діяльності.

Проведемо аналіз відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Дніпрогаз» (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Дніпрогаз» на основі відносних показників

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019/2017 рр.
Індекс постійного активу	2,24	1,85	0,53	-1,71
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,50	0,48	0,42	-0,09
Фондовіддача	1,86	1,67	1,51	-0,35
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,68	0,89	1,25	0,57
Коефіцієнт покриття запасів	20,14	19,33	51,97	31,84
Коефіцієнт автономії	0,27	0,29	0,84	0,58
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	4,76	4,50	2,19	-2,57
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,27	1,29	1,84	0,58
Коефіцієнт фінансування	0,21	0,22	0,46	0,25
Коефіцієнт фінансової стійкості (довгострокового фінансування)	0,46	0,56	0,97	0,52
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,72	0,94	0,16	-0,56

Отже, проаналізувавши наведені в таблиці показники, бачимо таке:

- зменшення виробничого потенціалу підприємства (зниження коефіцієнта реальної вартості майна);
- зниження ефективності управління основними засобами на підприємстві;
- коефіцієнт покриття запасів зріс у 2019 р., що є позитивним для підприємства й означає підвищення фінансової стійкості;
- підприємство фінансово нестабільне, на що вказує коефіцієнт фінансування (значення менше за одиницю);
- рівень банкрутства є низьким, оскільки на кінець періоду 97% активів фінансуються за рахунок постійного капіталу і довгострокових зобов'язань;
- рівень левериджу високий, оскільки сума позикового капіталу є вищою за власний; таке явище свідчить про високий рівень фінансових ризиків.

Загалом ПАТ «Дніпрогаз» є фінансово нестійким, що свідчить про неефективність прийнятих управлінських рішень, низьку ліквідність та платоспроможність підприємства.

До основних шляхів підвищення фінансової стійкості підприємства, на які варто звернути особливу увагу, можна віднести такі:

- для раціонального використання виробничих запасів слід запровадити чітку систему планування цих запасів;
- для зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію слід здійснювати аналіз платоспроможності та фінансової стійкості покупців;
- слід розробити політику збору платежів за реалізовану продукцію щодо контрагентів;
- слід запровадити моніторинг щодо стану дебіторської заборгованості;
- для збільшення ліквідності, підвищення рентабельності та прибутків підприємства слід використовувати такий вид банківських послуг, як факторинг;

– слід запровадити ефективний механізм управління фінансами на підприємстві.

Висновки. Таким чином, під фінансовою стійкістю розуміють його платоспроможність з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими коштами. Застосування абсолютних та відносних показників дає можливість оцінити фінансову стійкість підприємства та визначити фактори, які впливають на забезпечення та підтримку стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
2. Токарев О.М., Гук О.В. Фінансова стійкість підприємств як передумова його інноваційного розвитку. *Сучасні підходи до управління підприємством* : збірник наукових праць. Київ, 2018. С. 284–291.
3. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
4. Кадуріна Л.О. Фінанси підприємств. Донецьк : Донбаський інститут техніки та менеджменту ім. Ю. Бугая, 2012.
5. Фінансова звітність 2017–2019 рр. Офіційний сайт ПАТ «Дніпрогаз». URL: <https://dpgor.104.ua/ua/informacija-pro-kompaniju/informacija-dlja-akcioneriv/accouting> (дата звернення: 20.10.2020).

References:

1. Kramarenko G.O., Chorna O.Ye. (2008) Finansovyj analiz [Financial analysis]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
2. Tokarev O.M., Guk O.V. (2018) Finansova stijkist pidpryyemstv yak peredumova jogo innovacijnogo rozvytku [Financial stability of enterprises as a prerequisite for its innovative development]. *Suchasni pidhody do upravlinnya pidpryyemstvom: zbirnyk naukovykh pracz*, pp. 284–291.
3. Bedryniec M.D., Doygan L.P. (2018) Finansy pidpryyemstv [Enterprise finance]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
4. Kadurina L.O. (2012) Finansy pidpryyemstv [Enterprise finance]. Donetsk: Donbaskyj instytut texniki ta menedzhmentu im. Yu. Bugaya. (in Ukrainian)
5. Oficijnyj sajt PAT “Dniprogaz” (2017–2019). Finansova zvitnist. Available at: <https://dpgor.104.ua/ua/informacija-pro-kompaniju/informacija-dlja-akcioneriv/accouting> (accessed 20 October 2020).